

∞ ∞ НАДА ∞ ∞

ВЕРНОСТ ЈЕВАНЂЕЉУ У СВЕТУ КОЈИ СЕ МЕЊА

Англикански пут између Предања, разума и обнове

Сажетак

Хришћанска Црква живи у непрестаном сусрету између вере коју је примила и света коме је послата. Англиканска теолошка традиција, нарочито кроз наглашавање Светог писма, Предања и разума, пружа простор за промишљање савремених друштвених и етичких питања без нужног раскида са историјским хришћанством. Циљ обнове стога није стварање нове вере, већ тражење начина да древна вера буде верно сведочена у новим околностима. У средишту тог приступа остаје Исус Христос, док се достојанство људске личности, брига за рањиве, друштвена правда, милосрђе и способност дијалога посматрају као последице озбиљног прихватања Јеванђеља.

Кључне речи: англиканство, теологија, Предање, Свето писмо, разум, via media, милост, људско достојанство, друштвена правда, Црква.

1. Увод: древна вера у новом времену

Хришћанска Црква никада не постоји изван историје. Она прима веру коју није сама створила, али ту веру увек исповеда у одређеном времену, култури и друштву.

Са једне стране стоје Свето писмо, апостолско сведочанство, Символ вере, литургијски живот и векови хришћанског Предања. Са друге стране налази се човек садашњице, са питањима која претходне генерације понекад нису познавале у истом облику.

Између те две стварности Црква је позвана да живи.

Верност Предању зато не мора значити једноставно понављање прошлости, као што ни отвореност према савременом свету не мора значити напуштање наслеђене вере.

Англиканска традиција у свом најбољем облику настоји да избегне обе крајности.

У њој постоји снажно уверење да хришћанска вера мора бити укорењена у Светом писму, читана у заједници Цркве и њеног Предања, али и промишљана разумом који је такође Божји дар човеку.

Тај приступ не нуди једноставан одговор на свако питање.

Он захтева нешто теже: молитву, стрпљење, образовање, дијалог и духовно разлучивање.

2. Христос као средиште теологије

Полазна тачка хришћанске теологије није политичка идеологија, нити подела на „прогресивне“ и „традиционалне“.

∞ ∞ НАДА ∞ ∞

Полазна тачка је Исус Христос.

На почетку Јеванђеља по Јовану ученици питају Христа где борави. Он им одговара:

„Дођите и видећете“ (Јн 1,39).

У тим речима можемо препознати нешто суштинско за хришћанску веру. Христос своје ученике не позива најпре да прихвате политички или филозофски програм. Позива их да буду са Њим.

Хришћанство је зато више од система идеја.

Оно је живот у односу са Богом откривеним у Христу.

То је важно и за савремену Цркву. У времену у коме се људи лако деле према политичким, идеолошким и културним категоријама, Црква не би требало да постане још једно место таквих подела.

Она треба да остане место сусрета човека са Богом.

Управо из тог сусрета произлазе и питања морала, правде, одговорности и односа према ближњем.

3. Човек као икона Божја

Једна од најважнијих библијских тврдњи о човеку налази се већ на почетку Светог писма:

„И створи Бог човека по облику својему“ (Пост 1,27).

Ова тврдња представља темељ хришћанског разумевања људског достојанства.

Човек не стиче достојанство зато што припада одређеној нацији, друштвеној класи или политичкој групи. Оно не зависи ни од његовог богатства, здравља, образовања или друштвене корисности.

Људско достојанство претходи нашим поделама.

То има озбиљне последице за начин на који Црква говори о савременим питањима.

Хришћанска етика може бити захтевна, али не сме бити понижавајућа.

Црква може говорити о греху, покајању и преображају живота, али човек никада не сме бити сведен искључиво на свој грех.

Управо то видимо у Христовом односу према људима.

Он разговара са онима које други избегавају. Седа за сто са цариницима и грешницима. Додирује болесне. Разговара са Самарјанком. Зауства се пред онима поред којих други пролазе.

Христово милосрђе, међутим, није равнодушност.

∞ ∞ НАДА ∞ ∞

Он прима човека, али га истовремено позива на нови живот.

У том јединству милости и истине налази се један од највећих изазова за Цркву нашег времена.

4. Свето писмо, Предање и разум

Англиканска теологија се често повезује са односом Светог писма, Предања и разума. Овај приступ нарочито се везује за теолошко наслеђе Ричарда Хукера.

То не значи да сва три извора имају потпуно исти положај.

Свето писмо остаје основно сведочанство откривења и темељ хришћанске вере. Али Писмо се не чита у историјском вакууму.

Читамо га унутар заједнице која га је вековима читала, тумачила, проповедала и претварала у молитву.

Ту се појављује Предање.

Разум, са друге стране, омогућава човеку да поставља питања, упоређује, разликује и покушава да разуме како се древна вера односи на нове околности.

Због тога озбиљан разговор са науком, историјом, медицином, психологијом или филозофијом не мора представљати претњу вери.

Истина не треба да се плаши истине.

Ако верујемо да је Бог Створитељ света и човека, онда разумно истраживање тог света не мора бити непријатељ вере.

Потребна је, међутим, понизност и са једне и са друге стране.

Разум не може обухватити целокупну тајну Бога.

Али ни религиозна тврдња не постаје истинита само зато што је изговорена са великом сигурношћу.

5. Предање није музеј

Постоји опасност да Предање замислимо као музеј.

У музеју се предмети пажљиво чувају, али се не користе. Они припадају прошлости.

Хришћанско Предање је другачије.

Оно је живо управо зато што се предаје из генерације у генерацију.

Апостол Павле говори Коринћанима о ономе што је примио и што им је потом предао (1 Кор 15,3).

То „примање“ и „предавање“ вере није престало са првим вековима хришћанства.

∞ ∞ НАДА ∞ ∞

Свака генерација поново прима исту веру и мора да научи да је сведочи сопственим језиком.

Црквени оци су користили филозофске појмове свога времена. Средњовековна теологија користила је тадашње интелектуалне категорије. Реформација је поново отворила питања ауторитета, Светог писма, богослужења и природе Цркве.

И наше време има сопствена питања.

Развој медицине, вештачке интелигенције и биотехнологије, климатске промене, миграције, нови облици економске неједнакости и промене у разумевању људских односа постављају питања која не можемо једноставно игнорисати.

Задатак теологије није да свакој новој идеји каже „да“.

Али није ни да свакој новој идеји аутоматски каже „не“.

Задатак је разлучивање.

6. Црква која уме да слуша

Слушати не значи нужно сложити се.

Ова једноставна разлика има велики значај за савремену Цркву.

Могуће је озбиљно саслушати човека, његово искуство, страхове и питања, а да

притом не прихватимо аутоматски сваки његов закључак.

Истовремено, могуће је имати снажна уверења, а ипак признати да наше разумевање није савршено.

Таква понизност није релативизам.

Хришћанин не говори да истина не постоји.

Он признаје да истина коначно припада Богу.

Због тога Црква не треба да се плаши питања младих људи о вери, сумњи, науци, сексуалности, рату, неправди, екологији или смислу живота.

Питање које није дозвољено у цркви неће због тога нестати.

Човек ће само одговор потражити на другом месту.

Пастирска мудрост зато често почиње пре проповеди — слушањем.

7. Друштвена правда као хришћанска тема

Брига за правду није савремени додатак хришћанству.

Она је дубоко библијска.

Пророк Михеј каже:

∞ ∞ НАДА ∞ ∞

„Показано ти је, човече, шта је добро и шта Господ иште од тебе: да чиниш што је право и да љубиш милост и да ходиш смерно с Богом својим“ (Мих 6,8).

Старозаветни пророци непрестано критикују друштво које врши религијске обреде, а истовремено занемарује сиромашне и обесправљене.

Христос ту тему чини још непосреднијом:

„Јер огладнех, и дадoste ми да једem; ожеднех, и напојисте ме; странац бејaх, и примисте ме“ (Мт 25,35).

Зато брига за сиромашне, болесне, избеглице, усамљене, старе, децу, жртве насиља и све оне чији се глас тешко чује припада самом срцу хришћанског сведочења.

Ипак, Црква мора сачувати слободу од политичке инструментализације.

Она није религијско одељење политичке левице, као што није ни религијско одељење политичке деснице.

Њена верност припада Христу.

Зато она може подржати оно што је праведно без обзира са које политичке стране долази, али исто тако мора бити спремна да критикује неправду без обзира ко је чини.

8. Јединство које не захтева једнообразност

Једно од великих искустава англиканске традиције јесте живот са теолошким разликама.

Унутар англиканства вековима су постојали различити нагласци: реформаторски, евангеликални, англо-католички, либерални и други.

То није увек било лако.

Али можда управо ту постоји нешто што је савременом свету потребно.

Можемо ли припадати истој Цркви иако се не слажемо о свему?

Можемо ли заједно приступити молитви и Евхаристији, а да пре тога нисмо решили сваку расправу?

Хришћанско јединство не значи да су све разлике небитне.

Али значи да наша припадност Христу мора бити дубља од наше припадности идеолошким таборима.

Симбол таквог јединства јесте евхаристијски сто.

За њега не долазимо зато што смо савршени.

∞ ∞ НАДА ∞ ∞

Долазимо зато што нам је потребна милост.

9. Светост и милост

Прогресивна теологија губи хришћански карактер ако престане да говори о светости.

А традиционална теологија губи јеванђелски карактер ако светост претвори у средство за осуђивање других.

Хришћанска светост није духовна аристократија.

Она је постепено преображавање човека благодаћу Божијом.

Христов позив „Хајде за мном“ подразумева кретање.

Човек није позван да остане заувек исти.

Позван је да учи да воли, прашта, служи, говори истину, признаје сопствени грех и поново устаје после пада.

Али све то почиње милошћу.

Не постајемо добри како бисмо убедили Бога да нас заволи.

Покушавамо да живимо другачије зато што смо најпре открили да смо вољени.

Због тога у средишту Цркве морају остати молитва, Свето писмо, Крштење и Евхаристија.

Без духовног живота прогресивна теологија лако постаје политички активизам.

Без духовног живота традиционализам лако постаје носталгија.

Ни једно ни друго није довољно.

10. „По плодовима њиховим познаћете их“

Христос нам даје важан критеријум духовног разлучивања:

„По плодовима њиховим познаћете их“ (Мт 7,16).

Тај принцип може бити користан и када Црква размишља о промени.

Није довољно питати само да ли је нешто старо или ново.

Треба питати и какве плодове доноси.

Да ли нас одређено учење води већој љубави према Богу?

Да ли продубљује љубав према ближњем?

Да ли рађа милосрђе или презир?

Да ли подстиче одговорност или себичност?

Да ли нас приближава Христу или само учвршћује наш политички и културни идентитет?

∞ ∞ НАДА ∞ ∞

Апостол Павле говори о плодовима Духа као о „Љубави, радости, миру, дуготрпљењу, блажности, доброти, вери, кротости, уздржању“ (Гал 5,22–23).

Теологија која никада не производи такве плодове мора бити спремна да испита саму себе.

11. *Via media* — више од компромиса

Израз *via media*, односно „средњи пут“, често се користи за описивање англиканског духа.

Међутим, тај израз не треба разумети као тражење најлакшег компромиса.

Хришћанска *via media* понекад је тежи пут управо зато што одбија једноставне поделе.

Она покушава да заједно држи Свето писмо и разум, Предање и обнову, истину и милост, личну светост и друштвену одговорност.

Тај пут захтева зрелост.

Лакше је прогласити другу страну непријатељем.

Много је теже остати за истим столом, молити се заједно и наставити разговор.

Али управо таква Црква може бити снажно сведочанство у времену дубоких друштвених подела.

Закључак: Црква наде

Најважније питање пред Црквом можда није да ли ће бити довољно прогресивна или довољно традиционална.

Питање је да ли ће бити верна Христу.

Неке ствари које смо примили морамо чувати.

Неке морамо дубље разумети.

Неке облике црквеног живота можда морамо обновити.

За разликовање тих ствари потребни су нам Свето писмо, Предање, разум, молитва и заједница.

Црква будућности не мора да бира између древне вере и савременог човека.

Њен задатак је да древну веру сведочи савременом човеку.

Зато аутентична прогресивна теологија не треба да ствара ново Јеванђеље. Њен племенитији задатак јесте да пита како непромењиво средиште хришћанске вере може бити верно живљено у околностима које се мењају.

Истовремено, аутентично Предање не треба да се плаши тог питања.

∞ ∞ НАДА ∞ ∞

Оно није мртви терет прошлости, већ памћење живе Цркве.

Ту се можда налази истинска англиканска *via media*: Црква довољно укореењена у Христу да се не плаши питања, довољно верна Предању да не трчи за сваким духом времена, довољно разумна да препозна нова сазнања и довољно милосрдна да никада не заборави човека пред собом.

Таква Црква не говори из страха.

Она говори из наде.

Јер последњи темељ хришћанске наде није савршенство наших институција, наших теолошких система или наших одговора.

Темељ је васкрсли Христос.

Његово обећање остаје исто у свакој генерацији:

„И ево, ја сам с вама у све дане до свршетка века.“ (Мт 28,20)

Изабрана литература

Свето писмо Старога и Новог завета.

The Book of Common Prayer. Црква Енглеске / англиканска литургијска традиција.

Hooker, Richard. Of the Laws of Ecclesiastical Polity.

Williams, Rowan. Being Christian: Baptism, Bible, Eucharist, Prayer.

Williams, Rowan. Tokens of Trust: An Introduction to Christian Belief.

Wright, N. T. Simply Christian: Why Christianity Makes Sense.

Wright, N. T. Surprised by Hope.

Наведена литература представља смернице за даље читање; текст није замишљен као дословно излагање ставова било ког појединачног аутора.